

odraslih. Oni potrebujejo zato tudi več počitka, da jim duševne in telesne moči zopet okrepijo. Ravno to je tudi z učiteljstvom. Čim šibkejši je otroški razum, tem večjega duševnega in telesnega navora zahteva od učitelja, da doseže svoj namen. Poučevanje na ljudski šoli je težavno, utrudljivo, pouk in disciplina zahtevata mnogo bolj prisotnosti duha; zato pa tudi učiteljstvo potrebuje več odmora, počitka, da se mu duševne in telesne moči za nov pouk okrepijo.

Dvomesečne počitnice imajo na Reki in na Hrvaškem, dalje na Nemškem, v Italiji celo tri mesece, na Angleškem, Francoskem itd., zato bo tudi naše učiteljstvo delovalo na to, da zadobi dvomesečne počitnice.

5. Volilna pravica učiteljev.

Občine po njih predstojnikih, oziroma nekatera c. kr. okrajna glavarstva, kratijo definitivno nameščenim učiteljem na večrazrednicah aktivno in pasivno volilno pravico za volitev v občinski zastop, opiraje se na § 1. pod f) deželnega zakona 7. mal. travna leta 1864., glaseči se, da imajo volilno pravico „predstojniki in viši učitelji ljudskih šol.“

Uvaževati pa moramo, da je ta zakon stopil v veljavo pred novo šolsko postavo, ko so se nameščali takim imenovani „pomožni učitelji“ (Aushilfslehrer), kateri niso imeli volilne pravice, in vsi drugi s svojim predstojnikom vred so bili „viši učitelji“, in ti so imeli volilno pravico. Na ta razloček se torej nanaša besedilo omenjene postave. C. kr. okrajno glavarstvo v Logatecu je z odlokom 15. vinotoka 1895. št. 15238 tudi v tem zmislu ugodilo utoku kranjskih definitivno nameščenih učiteljev, kateri so se pritožili, da jih občine nočejo vpisati v volilni imenik, opiraje se na deželni zakon, čegar tekst se enako glasi kakor za pokneženo grofijo Goriško-Gradiščansko.

Deželni zbor tirolski je v zadnjem zasedanju sprejel celo postavo, po kateri bi imeli tudi provizorično nameščeni učitelji in duhovniki volilno pravico.

Vsi c. kr. uradniki, čč. gg. duhovniki, imajo volilno pravico brez ozira na njih „više“, in ta pravica tiče tudi vsem definitivno nameščenim učiteljem — v zmislu postave in v zmislu pravice.

6. Eden zastopnik v deželni šolski svet naj se voli izmed ljudskih učiteljev.*)

Učiteljska zastopnika v deželni šolski svet se imenujeta vedno izmed ravnateljcev srednjih šol, katera zastopata tudi ljudsko šolo. Ker pa ljudska šola spada tudi pod višo oblastnijo deželnega šolskega sveta, in ta tvori veliko večino šolstva, zato bi bilo potrebno, da bi se eden zastopnik v deželni šolski svet volil izmed ljudskih učiteljev, in to večinoma iz razlogov, kateri so navedeni v 3. točki te spomenice; zato te točke ne bomo natančneje utemeljevali, in ker vemo, da so naši čč. gg. poslanci popolnoma prepričani o pravičnosti naše želje.

Odbor „Tolminskega učiteljskega društva“.

*) Učiteljske težnje in potrebe bo pa zastopal le tisti zastopnik v dež. šol. svetu, katerega voli učiteljstvo samo iz svoje srede. Zadnji čas je že, da začnemo to vprašanje resno pretresovati. To delo naj prevzame naša „Zaveza“, katera naj stopi v ta namen v dotiko z vsemi avstrijskimi učiteljskimi zavezami, katere naj ukrenejo vse potrebno, da pride to vprašanje v našo državno zbornico. Slavnemu direktorju slovenske učiteljske zaveze pa priporočamo, da spravi to točko na dnevni red prihodnje skupščine. Uredn.

XXIX. občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

(Dalje in konec.)

3. Poročilo blagajnikovo.

(Poročevalec Fr. Črnagoj.)

Slavni zbor! Skrbi polno sem zrl v bodočnost ob pričetku prvega leta svojega delovanja kot blagajnik „Slov. učit. društva“. In to ne brez vzroka. Vsakemu izmed vas je le predobro znano, pod kakimi avspicijami se je pričelo novo leto 1897.

Nasprotna stranka si je bila zapisala na prapor — uničenje našega lista „Učit. Tovariša“, mu prorokovala že naprej, da mu — če ne že ob letu — pa vendar v najkrajši dobi zapoje „libero“, in celo mnogi naših tovarišev so nam dajali resne opomine, da naj se „Tovariš“ povrne v svoj prejšnji tir — v svojo neodločnost!

In tako se je zgodilo, da je takoj v prvem mesecu leta 1897. odstopilo 61 naročnikov in to največ duhovnikov, samostanov, šolskih sester itd., med temi pa — žal — tudi 6 naših tovarišic in 1 c. kr. profesor, vendar nihče izmed ljudskih učiteljev!

Ob takem odpovedovanju mi je moralo kot blagajniku pač postajati tesno! Vendar ne dolgo! List si je pridobil ravno s svojo odločnostjo še več prijateljev, in kmalo se je oglašalo naročnikov, da se je zakrila nastala vrzel v knjigi popolnoma.

In ti naročniki so naši ljudje: v prvi vrsti ljudski učitelji, učiteljice, pa tudi somišljeniki izmed posvetnega razumnštva!

V teku leta je odstopilo vsega 72 naročnikov, a pristopilo jih je ravno 100, le da sta od teh 2 gospici tovarišici že koncem 3. četrtletja odstopili. Naročnikov je torej naraslo 26.

To je v prvi vrsti zasluga urednikova, deloma zasluga naših gg. tovarišev, je zasluga nas vseh, ki smo skušali list razširiti kar največ mogoče!*) Upravništvo je po naročilu odborov odposlalo prvi dve številki v 900 eksemplarih nenaročnikom na ogled in je vrhu tega pisalo premnogo listov kot vabilo na naročbo. Od 3. številke dalje se je pošiljal list le takim, ki so se pisмено ali osebno izrekli, da list tudi naroče.

V tem oziru je torej kritično leto srečno minilo; treba je bilo skrbeti le, da mine srečno tudi v gmotnem oziru. Tu je seveda težje. Stan naš stoka še pod jarmom bede, in največkrat je naročnina za „Tovariša“ tudi že mala žrtev za posameznika. Le redki so slučajji, v katerih so učitelji naročniki tudi brezbrizneži.

In žrtev 3—4 gld. za „Tovariša“ naj bo vsakemu stanovska zavest! Stan neorganizovan je izgubljen stan. To našo organizacijo nam pa podpira „Tovariš“ v toliki meri, da mi pač ni treba o tem govoriti.

Zato pa, tovariši, ko se bode razhajali, se razidite z zavestjo, da obdelujete slednjega svojega tovariša, da postane naročnik našega lista, oziroma da izpolni obveznosti do njega.

Upravništvu je došlo 157 listov in dopisnic, a odposlalo se je 222 pisem in mnogo dopisnic. V začetku vinotoka se je poslal vsem ljubljanskim naročnikom račun in tu, tovariši, me boli, zares boli, da je list radi tega izgubil 2 naročnika in to izmed učiteljev. O enem slu-

*) To je tudi zasluga našega gospoda blagajnika. Uredn.

čaju sem govoril že v listku, o drugem naj omenim le besedico. Reklo se mi je, da se računi ne smejo pošiljati nikdar pred novim letom. Tovariši, o novem letu, ko ima upravnik posla čez glavo, naj pošilja tudi še račune? — Ne — o novem letu jih ne more nikdar pošiljati razen v posameznih slučajih, ker to ni mogoče, razen če dovolite upravniku posebnega pisarja. — Račune sem poslal tudi le v nadi, da mi tega lastni tovariši ne zamerijo, saj jim je možno račun poravnati, kadar jim drago.

S 1. listopadom se je naročnina vsem naročnikom izkazala na ovitkih, in tudi tu sem izgubil 1 naročnika. Prijatelji, saj sem izkazal naročnino le, da vam je mogoče pregledati, če so se vam tudi vsi uplačani zneski pravilno vpisali. S tem se ognemo poznejšim pomotam, in to je vam in društvu v ugled. Red mora biti povsod.

List se je tiskal v 900 iztisih I. in II. štev., v 800 III. štev. in 700 iztisih vse daljnje številke. Razpošiljal se je redno 579 plačujočim naročnikom, 63 iztisov se je pošiljalo v zameno in brezplačno posameznikom, 21 iztisov se je dajalo in se še daje brezplačno kandidatom 4. leta. Razpošiljalo se je torej lista 663 iztisov.

Podam naj vam naposled še pregled naročnikov in račun o dohodkih in stroških:

	Kranjsko	Štajersko	Primorsko	Hrvaško	Gor. Avstrij.	Skupaj
Možki	324	31	42	1	—	398
ženske	75	6	4	—	—	85
duhovniki	6	—	—	—	—	6
kavarne	4	—	—	—	—	4
čitalnice	7	—	3	—	—	10
okrajni šolski sveti	9	—	—	—	—	9
okr. učit. knjižnica	11	—	4	—	—	15
knjižnice	18	5	9	—	—	32
iz posvetnega raz- zumništva	18	—	1	—	9	120
	472	32	63	1	1	579

R a č u n

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ v letu 1897.

Dohodki

Stroški

Naročniki „Tovariša“ so plačali	1351-27 gld.
Inserati so vrgli	59— „
Knjige, ki jih je društvo izdalo	16-25 „
Iz hranilnice med letom vzel	160— „
Vsota	1586-52 gld.
Primanjkljaj	256-09 „
	1842-61 gld.
Društvo ima dobiti od naročnikov naroč- nine za prejšnja leta	688-50 gld.
za tekoče leto	775— „
na inseratih	88-25 „
	1551-75 gld.
Društvo ima v zalogi:	
„Učiteljski večeri“ 100 kom. à 20 kr. =	20— gld.
„Didaktika“ 163 „ à 50 „ =	80-50 „
„Domoznanstvo“ 242 „ à 40 „ =	96— „
„Narodna vzgoja“ 248 „ à 30 „ =	74-40 „
	270-90 gld.
Gornji znesek	1551-75 „
Skupaj	1822-65 gld.

Tisk „Tovariša“ 5 kvartalov (od 1. 10. 96 do 31. 12. 97)	1129-10 gld.
Upravništvo: Pošta, odpravnina (številka à 1 gld.), nagrade upravniku in uredniku (à 60 gld.), popir in druge potrebščine upravištva, uredništva in tajništva	369-67 „
Raznoterosti: Popotnikov koledar 1-40 gld., omara 5 gld., udnina Zavezi 5 gld., Slov. Matica 2 gld., Planinsko društvo 3 gld., telegrami 2-37 gld., potnina delegatov 30 gld., nove uradne knjige 2-65 gld., družbi sv. Cirila in Metoda 25 gld. (in za 25 gld. tudi knjig) in nekaj malih troškov	83-84 „
V hranilnico (med letom zopet dvignj.)	160— „
v poštno hranilnico radi ček. račun	100— „
	1842-61 gld.
Ako se primerjajo dohodki s stroški	1586-52 „
se kaže primanjkljeja	256-09 gld.
kateri se pokrije iz društvene glavnice naložene v hranilnici v znesku	246— „
končni primanjkljaj	10-09 gld.
(Sprejeto.)	

4. Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem.

(Poročevalec J. Dimnik.)

Danes dve leti sem poročal v imenu odbora ob tej priliki, kako bi praznovalo „Slovensko učiteljsko društvo“ 50letnico vladanja Nj. Veličanstva cesarja Frančiška Jožefa I. Povdarjal sem takrat, da naš predobrotljivi vladar ni prijatelj veselice ob takih prilikah, ampak mu je ljubše, da se denar, ki bi se imel izdati za prirejevanje slavnostnih veselice, raje daruje v dobrodelne namene. Tudi mi smo si izbrali takrat preblag namen: podpirati učiteljske sirote

ter tem v korist zbirati prostovoljne doneske. V proslavo in spomin na cesarjevo 50letnico smo tudi sklenili, da se imenuje ta naša zbirka „Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem“.

Kranjski učitelji imamo majhne plače; niti samec ne more izhajati s temi dohodki, kamo li učitelj z ženo, kopico otrok in poslom. Priznati moramo pa vendar, da se je kranjsko učiteljstvo navzlic temu z veseljem lotilo tega podjetja. Pripomogel je pa k temu blagi namen in prevzvišeni povod. Temu so najlepši dokaz številke, ki nam kažejo, koliko smo nabrali za ustanovo v prvih dveh

čaju sem govoril že v listku, o drugem naj omenim le besedico. Reklo se mi je, da se računi ne smejo pošiljati nikdar pred novim letom. Tovariši, o novem letu, ko ima upravnik posla čez glavo, naj pošilja tudi še račune? — Ne — o novem letu jih ne more nikdar pošiljati razen v posameznih slučajih, ker to ni mogoče, razen če dovolite upravniku posebnega pisarja. — Račune sem poslal tudi le v nadi, da mi tega lastni tovariši ne zamerijo, saj jim je možno račun poravnati, kadar jim drago.

S 1. listopada se je naročnina vsem naročnikom izkazala na ovitkih, in tudi tu sem izgubil 1 naročnika. Prijatelji, saj sem izkazal naročnino le, da vam je mogoče pregledati, če so se vam tudi vsi uplačani zneski pravilno vpisali. S tem se ognemo poznejšim pomotam, in to je vam in društvu v ugled. Red mora biti povsod.

List se je tiskal v 900 iztisih I. in II. štev., v 800 III. štev. in 700 iztisih vse daljnje številke. Razpošiljal se je redno 579 plačujočim naročnikom, 63 iztisov se je pošiljalo v zameno in brezplačno posameznikom, 21 iztisov se je dajalo in se še daje brezplačno kandidatom 4. leta. Razpošiljalo se je torej lista 663 iztisov.

Podam naj vam naposled še pregled naročnikov in račun o dohodkih in stroških:

	Kranjsko	Štajersko	Primorsko	Hrvaško	Gor. Avstrij.	Skupaj
Možki	324	31	42	1	—	398
ženske	75	6	4	—	—	85
duhovniki	6	—	—	—	—	6
kavarne	4	—	—	—	—	4
čitalnice	7	—	3	—	—	10
okrajni šolski sveti	9	—	—	—	—	9
okr. učit. knjižnica	11	—	4	—	—	15
knjižnice	18	5	9	—	—	32
iz posvetnega raz- zumništva	18	—	1	—	9	120
	472	32	63	1	1	579

R a č u n

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ v letu 1897.

Dohodki

Stroški

Naročniki „Tovariša“ so plačali	1351-27 gld.
Inserati so vrgli	59— „
Knjige, ki jih je društvo izdalo	16-25 „
Iz hranilnice med letom vzel	160— „
Vsota	1586-52 gld.
Primanjkljaj	256-09 „
	1842-61 gld.
Društvo ima dobiti od naročnikov naroč- nine za prejšnja leta	688-50 gld.
za tekoče leto	775— „
na inseratih	88-25 „
	1551-75 gld.
Društvo ima v zalogi:	
„Učiteljski večeri“ 100 kom. à 20 kr. =	20— gld.
„Didaktika“ 163 „ à 50 „ =	80-50 „
„Domoznanstvo“ 242 „ à 40 „ =	96— „
„Narodna vzgoja“ 248 „ à 30 „ =	74-40 „
	270-90 gld.
Gornji znesek	1551-75 „
Skupaj	1822-65 gld.

Tisk „Tovariša“ 5 kvartalov (od 1. 10. 96 do 31. 12. 97)	1129-10 gld.
Upravništvo: Pošta, odpravnina (številka à 1 gld.), nagrade upravniku in uredniku (à 60 gld.), popir in druge potrebščine upravnštva, uredništva in tajništva	369-67 „
Raznoterosti: Popotnikov koledar 1-40 gld., omara 5 gld., udnina Zavezi 5 gld., Slov. Matica 2 gld., Planinsko društvo 3 gld., telegrami 2-37 gld., potnina delegatov 30 gld., nove uradne knjige 2-65 gld., družbi sv. Cirila in Metoda 25 gld. (in za 25 gld. tudi knjig) in nekaj malih troškov	83-84 „
V hranilnico (med letom zopet dvignj.)	160— „
v poštno hranilnico radi ček. račun	100— „
	1842-61 gld.
Ako se primerjajo dohodki s stroški	1586-52 „
se kaže primanjkljeja	256-09 gld.
kateri se pokrije iz društvene glavnice naložene v hranilnici v znesku	246— „
končni primanjkljaj	10-09 gld.
(Sprejeto.)	

4. Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem.

(Poročevalec J. Dimnik.)

Danes dve leti sem poročal v imenu odbora ob tej priliki, kako bi praznovalo „Slovensko učiteljsko društvo“ 50letnico vladanja Nj. Veličanstva cesarja Frančiška Jožefa I. Povdarjal sem takrat, da naš predobrotljivi vladar ni prijatelj veselice ob takih prilikah, ampak mu je ljubše, da se denar, ki bi se imel izdati za prirejevanje slavnostnih veselice, raje daruje v dobrodelne namene. Tudi mi smo si izbrali takrat preblag namen: podpirati učiteljske sirote

ter tem v korist zbirati prostovoljne doneske. V proslavo in spomin na cesarjevo 50letnico smo tudi sklenili, da se imenuje ta naša zbirka „Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem“.

Kranjski učitelji imamo majhne plače; niti samec ne more izhajati s temi dohodki, kamo li učitelj z ženo, kopico otrok in poslom. Priznati moramo pa vendar, da se je kranjsko učiteljstvo navzlic temu z veseljem lotilo tega podjetja. Pripomogel je pa k temu blagi namen in prevzvišeni povod. Temu so najlepši dokaz številke, ki nam kažejo, koliko smo nabrali za ustanovo v prvih dveh

letih. Lansko leto sem poročal na tem mestu, da smo nabrali v ta namen v prvem letu 400 gld. Zadovoljni smo bili vsi s temi dohodki tembolj, ker zbiramo ob enem tudi prostovoljne darove za konvikt. Tudi letos smemo biti zadovoljni z dohodki; nabrali smo namreč letos 350 gld. Danes imamo torej za ustanovo nabranih 750 gld. Reči moramo, da je ta svota za naše razmere velika, in kolikor poznam kranjsko učiteljstvo, bo v prihodnjem — in zadnjem letu — narasla gotovo na 1200 gld. Taka svota bo z ozirom na naše bedne gmotne razmere res velika. S ponosom bomo gledali lahko nazaj na triletno dobo, v kateri smo zbirali te prostovoljne doneske, s ponosom si bomo lahko delali mirno vest, da smo izvršili s to ustanovo čin človekoljubja, čin stanovske dolžnosti svoje in z največjim ponosom bomo gledali mi in potomci naši na spomenik, ki ga je postavilo „Slovensko učiteljsko društvo“ v proslavo in trajen spomin na 50letno vladanje Nj. Veličanstva cesarja Frančiška Jožefa I. in v korist našim sirotam. Dal Bog, da bi obrodila ta „Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova“ obilo sadu učiteljskim sirotam na Kranjskem!

V svrhu pomnožitve glavnice prosim slavni zbor, da sprejme te-le resolucije:

1. Odboru se naroča, da se obrne do vseh kranjskih okrajnih učiteljskih društev s prošnjo, da blagovolé ista v tekočem letu prirediti v proslavo cesarjeve 50letnice vsaj po jedno veselico v korist cesarja Frančiška Jožefa I. ustanovi za učiteljske sirote na Kranjskem.

2. Kjer so razmere take, da ni moči prirediti veselice v ta namen, naj blagovolé predsedniki posameznih učiteljskih društev ob priliki letošnjih okrajnih učiteljskih konferencij nabirati prostovoljne doneske za ustanovo.

3. Odboru se naroča, da v teku tega leta izposluje potem vis. c. kr. dež. predsedstva privoljenje, da bo smela nositi naša ustanova Najvišje ime: Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem. (Vse resolucije so bile sprejete jednoglasno.)

5. Resolucije in predlogi.

I. Naša stanovska organizacija.

(Glej dotično poročilo v 2. in 3. številki t. l. I.)

II. Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote.

(Glej dotično poročilo v današnji številki!)

III. Stalni okrajni šolski nadzorniki.

„Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ se izreče proti uvedbi stalnih šolskih nadzornikov, in društveni odbor naj naznani ta sklep na kompetentnem mestu.“ (Sprejeto z velikim odobravanjem.)

IV. Ponavljalna šola:

- Ponavljalne šole naj se odpravijo.
- Šolski pouk na ljudskih šolah naj se podaljša za jedno leto.
- Uvedó naj se posebni izobraževalni tečaji v krajih, kjer se oglasi zadostno število učencev, učitelju pa se naj določi za ta pouk posebna plača. (Vse tri resolucije so bile sprejete jednoglasno.)

V. Kratenje učiteljskih pravic.

- Odbor naj poskrbi, da se ne bodo oddajale učiteljske službe začasno več pod roko, ne da bi se prej razpisale. (Sprejeto.)
- Odbor naj potrebno ukrene, da se bo v smislu § 15. deželnega šolskega zakona z dne 29. mal. travna 1873. l. nastavljal na jednorazrednicah le možko učno osebje. (Sprejeto.)

6. Volitev odbora.

V odbor so bili izvoljeni ti-le gg.: Juraj Režek, predsednik; Janko Likar, podpredsednik; Engelbert Gangl, tajnik; Frančišek Črnagoj, blagajnik; Jakob Dimnik, urednik; Luka Jelenc, Ivan Krulec, Lovro Letnar, Anton Razinger, odborniki. Pregledovalci računov gg.: Anton Javoršek, Maks Josin in Karol Rožanc.

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

M.

Ljudsko zastopstvo.

3. Občinski in okrajni zastopi.

(Dalje.)

Pko se predlog potrdi, ima izvestnik (referent) ali nasvetovalec še končno besedo (§ 20.).

Po dokončanem posvetovanju in kratkem predsednikovem ponovljenju obravnave začenja se glasovati. Ako bi se vendar predsedniku zdel potreben kratek odlog za pomehek svetovalcev med seboj, ali ko bi ga trije udje želeli, ima se dovoliti najdalje na 10 minut (§ 21.).

Predsednik ima vprašanje vselej tako postaviti, da se more odgovoriti z „da“ ali „ne“. Po navadi se glasuje vstavši, kadar se potrjuje, in obsedevši, kadar se zanikuje.

Skrivno glasovanje, ki se opravlja s kroglicami, ali glasovanje z imenovanjem ima se zgoditi, kadar čezpolovična večina eden ali drugi teh načinov glasovanja zahteva (tirja).

Volitve (izbori) se imajo opravljati z glasovnicami (glasovnimi lističi). Izbor je veljaven, ako je storjen z ožirno (relativno) večino, izjemši slučaje, za katere občinski zakon polnejšo večino predpisuje (§ 25.).

Občinski zakon ustanovljuje pogoje veljavnega sklepa. Nepričujoči udi ne smejo glasovati, ne po pismu ne po naročilu (§ 27.).

Občinske potrebščine se pokrijejo z občinskimi dohodki in občinskimi prikladami. Ker le v malokaterih občinah zadostujejo dohodki v pokritje občinskih troškov, sme občinski odbor pobirati občinske priklade. Take priklade so: Doklade k neposrednim davkom ali k užitninskemu davku, naklade in davki, kateri ne pripadajo davčnim dokladam, in dela za občinske potrebe.

Občinski priklad sme občinski odbor le do 30% privoljevati. V prekoračenje teh odstotkov treba privoljenja deželnega odbora. V deželah, katere imajo okrajne zastope, dovoljuje priklade od 30 do 50% okrajni odbor, in nad 50% deželni odbor.

Proračun občinskih dohodkov in troškov sestavlja župan, občinski odbor ga pa odobruje in razglaša saj eden mesec pred novim letom.